

itihAsopaniShat

——
इतिहासोपनिषत्

——
Document Information

Text title : itihAsopaniShat

File name : itihAsopaniShat.itx

Category : upanishhat, vedanta

Location : doc_upanishhat

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : aprakAshitA upaniShadaH

Latest update : October 18, 2017

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 3, 2025

sanskritdocuments.org

ઇતિહાસોપનિષત્

ॐ વૃષાદર્વિકુલ २ હ વૈ શિબિકુલં બભૂવ । તસ્યાયમિતિહાસઃ
કુલવિદ્યા બભૂવ । તદ્યો હ સ્મેમમધીતે સ હ સ્મૈ રાજા ભવતિ ।
સ કિઞ્ચિત્પ્રાચ્યાન્તર્હિતઃ । સોઽબ્રવીત્ । યો મામિતિહાસ ગ્રાહયેત્ ।
વરમસ્મૈ દદ્યામિતિ । તતો બ્રાહ્મણઃ સંયોગં સંયુયુજે । તમાદિત્યાત્
પુરુષો ભાસ્કરવર્ણો નિષ્કમ્ય સ એનં ગ્રાહયાગ્યકાર । તમપૃચ્છત્ ।
કોઽસીતિ વા વૃષાદર્વિરિતિ । તસ્માદ્ય ઇમમિતિહાસમધીતે । આદિત્યલોકે
સ કામચારો ભવતિ । તસ્માદ્ય ઇમમિતિહાસમુપનીતો માણવકો ગૃહ્ણિયાત્ ।
ગૃહીત્વાઽથ બ્રાહ્મણાઞ્છાવયેત્ । મેઘાવી ભવેત્ । વર્ષશતં ચ
જીવેત્ । ષડ્ગં ચ વેદમવાપ્નુયાત્ । તસ્માદ્ય ઇમમિતિહાસં પઠન્
પિતૃભ્ય ઉદકાઞ્જલિં દદ્યાત્ । અપૂપકૂલા નદઃ સર્પિષ્પાયસકર્દમા
ઉપતિષ્ઠેરન્ । તસ્માદ્ય ઇમમિતિહાસં પઠન્ પિતૃભ્યઃ શ્રાહ્દં
દદ્યાત્ । તદ્યથા સ્થૂલયા ગયાશ્રાહ્દં કૃતં ભવેત્ । સ્વધા સહ
પિતૃણામ્ । એવમસ્ય પિતૃણામનન્તા તૃપ્તિર્ભવતિ । ય એવં વેદ ।
સોઽયમિતિહાસઃ ધન્યઃ પુણ્યઃ પુત્રીયઃ પશવ્ય આયુષ્યઃ સ્વર્ગ્યઃ ।
સાર્વકાલિકસર્વભયપ્રમોક્ષણઃ । નાધિભ્યો ભયં ભવતિ । ન
ચોરેભ્યઃ । ન રક્ષોભ્યઃ । નાધ્વનિ પ્રમીયતે । નાપ્સુ પ્રમીયતે ।
નાગ્નો પ્રમીયતે । નાપ્સુ ન શસ્ત્રેણ વધ્યતે । નાનપત્યઃ પ્રમીયતે ।
સાયં પ્રયુઞ્જાનો દિવસકૃતં પાપં નાશયતિ । પ્રાતઃ પ્રયુઞ્જાનો
રાત્રિકૃતં પાપં નાશયતિ । સાયમ્પ્રાતઃ પ્રયુઞ્જાનઃ પાપોઽપાપો ભવતિ ।
પાપભાજો હિ શ્રોત્ત્વણામનસૂયાવતાં પાપા २ શ્વાપકામન્તિ । એકશતં
યાન્યે સાધવ આગમાઃ । એતાવતી પરિભાષા । અત ઊર્ધ્વં વિદ્યાત્ ।
જિહ્વા રસં વિજાનાતિ હૃદયં વેદયત્ પ્રિયમ્ ।
ચક્ષુર્દિષ્ટઃ સાક્ષિભાગો મનસા સાધુ પશ્યતિ ॥
મનસા વાયં નયતિ ચક્ષુષા મીયતે જગત્ ।
ભૂતસ્ય કર્ણો શ્રોતારાવન્નં પ્રાણેન સમ્મિતમ્ ॥

અન્નં પ્રાણો વૃષાદર્વિઃ પર્જન્યો દત્તવાન્મહત્ ।
 અગ્નિશ્ચ હવ્યવાહનસ્તદિદં ગાવ ઇદ્ધવિઃ ॥
 વિત્તં બન્ધુઃ પ્રજાતન્તુઃ કર્મરૂપં બૃહત્સખા ।
 પ્રજ્ઞા પ્રતિષ્ઠા તન્તૂનામિષ્ટાપૂર્તે પરાયણામ્ ॥
 સત્યં વદન્ત્યનૃતમુદ્ગહન્તિ ક્ષીરં પિબન્તિ મધુ તે પિબન્તિ ।
 સોમં પિબનયમૃતેન સાર્ધં મૃત્યોઃ પરસ્તાદમૃતા ભવન્તિ ॥
 યે બ્રાહ્મણા બ્રહ્મચર્યં ચરન્ત્યથો ખલ્વાહુર્વેદસમ્મિતોડયમિતિહાસઃ ॥
 ધર્મં ચરતિ નાધર્મં સત્યં વદતિ નાનૃતમ્ ।
 દીર્ઘં પશ્યતિ મા હૃસ્વં પરં પશ્યતિ માડપરમ્ ॥
 ઋયો હ યો વેદ સ વેદ દેવાન્ ચજૂંષિ યો વેદ સ વેદ ચજ્ઞામ્ ।
 સામાનિ યો વેદ સ વેદ સર્વં યો માનસં વેદ સ વેદ બ્રહ્મ ॥
 યઃ ક્રૌઢ્યેન કુદ્ધસ્તિષ્ઠતિ સૌડતિવાચં ચ દીક્ષયતિ ।
 યોડતિવાચં નયતિ સ વૈ સર્વં દ્વિજઃ ખલુ માનસં વેદેતિ નઃ શ્રુતમ્ ॥
 તપોડવધિઃ પરમા બ્રાહ્મણસ્ય શ્રદ્ધા માતા પિતરંસત્યમાહુઃ ।
 યોગ આત્મા ચરણમસ્ય બન્ધુર્દમઃ પ્રતિષ્ઠા વિદુષો ન ભૂમિમ્ ॥
 દુઃખં જન્મ જરા દુઃખં દુઃખં મૃત્યુઃ પુનઃ પુનઃ ।
 સંસારમણ્ડલં દુઃખં પચ્યન્તે યત્ર જન્તવઃ ॥
 યો બ્રાહ્મણઃ પાપકૃત્ મન્ત્રકૃચ્ચ સ જીવતિ ।
 બ્રહ્મણ્યો બ્રહ્મકૃચ્ચત્ બ્રહ્મલોકે મહીયતે ॥
 તૃણાનિ હીચ્છન્તિ કુશત્વમેવ વૃક્ષા યૂપત્વં પશવશ્ચ ગોત્વમ્ ।
 સર્વાઃ પ્રજા બ્રાહ્મણત્વં નરેન્દ્ર ન બ્રાહ્મણત્વાત્ પરમસ્તિ કિઞ્ચિત્ ॥
 શતાહાવશતશરઃ શતશક્રઋષિણામ્ ।
 શતં બ્રહ્મ તપસ્વિનાં કૂપોડરણ્યસ્ય તિષ્ઠતિ ॥
 ઋતેનાપિહિતા ગુહા શ્રુતેનાપિહિતા ગુહા ।
 સ્મૃતેનાપિહિતા ગુહા શમેનાપિહિતા ગુહા ॥
 દમેનાપિહિતા ગુહા સત્યેનાપિહિતા ગુહા ।
 આત્મનાપિહિતા ગુહા બ્રહ્મણાપિહિતા ગુહા ॥

બ્રહ્મત્રિધિં મનસા વેદયન્તઃ પશ્યન્તો ગુહ્યમપરં પરં ચ ।
 અનધ્વગા અધ્વસુ પારથિષણવઃ બ્રાહ્મણાસ્તુ સદૃશાઃ સૂર્યેણ ॥
 યઃ સ્થાહ્વાનિ કુરુતેઽસઙ્ગતાનિ ન દેવયાનેન પથા સ યાતિ ।
 પરિમુક્તં પિપ્પલં બન્ધનાદિવ સ્વર્ગાલ્લોકાચ્ચ્યવતેઽશ્રાહ્લમિત્રઃ ॥
 યો યજ્ઞસ્ય પ્રસાધનઃ તન્તુર્દુવેષ્વાહુતઃ । તમાહુતમશીમહિ ।
 નાવેદવિન્મનુતેદં બૃહન્તમ્ । સર્વાનુભુમાત્માન સમ્પરાયે । શ્વેષ
 નિત્યો મહિમા બ્રાહ્મણસ્ય । ન કર્મણા વર્ધતે નો કનીયાન્ । તસ્યૈવાત્મા
 પરવિત્તં વિદિત્વા । ન કર્મણા લિપ્યતે પાપકેન ॥
 અગ્નિહોત્રં બલીવૃહ્દાઃ કાલે યાતિથિરાગતઃ ।
 બાલાશ્ચ કુલવૃહ્દાશ્ચ નિર્દહન્ત્યવમાનિતાઃ ॥
 સમ્ભોજની નામ પિશાયભિક્ષા નૈષા પિતૃન્ ગચ્છતિ નોત દેવાન્ ।
 ઇહૈવ સા ચરતિ ક્ષીણપુણ્યા શાલાન્તરે ગૌરિવ નષ્ટવત્સા ॥
 શૂદ્રાયાં સૃજતે રેતઃ શ્રાહ્લં ભુક્ત્વાઽથ યો દ્વિજઃ ।
 સ શૂદ્રયોનિસચ્છિન્નં રેતસા સિગ્ચતે પિતૃન્ ॥
 યઃ કામમોહિતઃ શૂદ્ધાં પુત્રમુત્પાદ્યતે દ્વિજઃ ।
 યાવદુત્પાદ્યતે ભૂમૌ તાવત્તિષ્ઠેત્ સુદારુણો ॥
 અશ્રોત્રિયં બ્રાહ્મણં ભોજયાનસ્ય ષોડશ શ્રાહ્વાનિ પિતરો ન ભુગ્જતે ।
 તતો નિરાશાઃ પિતરો ભવન્તિ સેન્દ્રાઃ સ્મ દેવાઃ પ્રહરન્તિ વજ્રમ્ ॥
 યાવતઃ ખલુ પિણ્ડાન્ સ પ્રાશ્રન્તિ હવિષો નૃચઃ ।
 તાવતઃ શૂલાન્ ગ્રસતિ પ્રાપ્ય વૈવસ્વતં યમમ્ ॥
 છિન્દન્તિ દાતૃહસ્તં ચ જિહ્વાગ્રમિતરસ્ય ચ ।
 મન્ત્રપૂતં તુ યચ્છ્રાહ્લમમન્ત્રાય પ્રયચ્છતિ ॥
 નિયુક્તસ્તુ યતિઃ શ્રાહ્લં દેવે વા માંસમુત્સૃજેત્ ।
 યાવન્તિ પશુરોમાણિ તાવન્નરકમૃચ્છતિ ॥
 યથેરિણો બીજમુમં નરેન્દ્ર નાસ્ય વમા લભતે બીજભાગમ્ ।
 એવં શ્રાહ્લમપ્રતિષ્ઠિતં વિનશ્યતિ ॥
 શ્રાહ્લં દત્વા ચ ભુક્ત્વા ચ સઙ્ગમં ન સમાચરેત્ ।

पितरस्तस्य तन्मासं भवन्ते रेतभोजनाः ॥

श्राद्धं दत्त्वा य भुज्वा य सपङ्क्तिः सलभोजनम् ।

षण्मासान् पितरोऽश्रन्ति कर्तुरुच्छिष्टभोजनम् ॥

श्राद्धं भुज्वा पुनः श्राद्धं भुञ्ज्याल्लोभमोहितः ।

नष्टं भवति तश्चाद्धं रौरवं नरकं व्रजेत् ॥

श्राद्धं दत्त्वा य भुज्वा य भारमुद्धृतो द्विजः ।

पितरस्तस्य तन्मासं भवन्ते भारपीडिताः ॥

श्राद्धं दत्त्वा य भुज्वा य अध्वानं योऽधिगच्छति ।

पितरस्तस्य तन्मासं भवन्ते पांसुभोजनाः ॥

अनग्निकस्य वेदोऽग्निर्वेदलीनोऽप्यनग्निकः ।

साग्निकोऽप्यनधीतः स्यात् स अपोऽनग्निकः स्मृतः ॥

स्त्रीशूद्रभालिशादिभ्य उच्छिष्टं न प्रदापयेत् ।

यदि दधात् प्रमादेन न तद्रच्छति तान् पितृन् ॥

आहिताग्निः सदा पात्रं सदा पात्रं तु वेदवित् ।

पात्राणामुत्तमं पात्रं शूद्रान्नं यस्य नोदरे ॥

पुनर्भोजनमध्वानं भाराध्ययनसङ्गमम् ।

दानं प्रतिग्रहं ढोमं श्राद्धभुज्याष्ट वर्जयेत् ॥

दन्तधावनताम्भूलं नभडेशनिङ्गन्तनम् ।

कर्ता यैव तु पूर्वधुर्भोक्ता यैव परेऽहनि ॥

दन्तधावनताम्भूलं क्षौराभ्यङ्गनभोजनम् ।

रत्यौषधपरात्रं य श्राद्धकर्ता विवर्जयेत् ॥

श्राद्धकर्ता परश्राद्धं यस्तु भुञ्ज्यात् लोलुपः ।

नष्टं भवति तश्चाद्धं रौरवं नरकं व्रजेत् ॥

निमन्त्रितेऽध्वानगते पुनर्भुज्वा तु वायसम् ।

करोति कर्म यत् गुध्रः ग्रामसूकरसङ्गमात् ॥

प्रतिग्रहेषु दारिद्र्यं दानं निष्कलमेव य ।

ढोमे तु कुष्ठरोगी स्यात् स्वाध्यायैर्भृत्युमाप्नुयात् ॥

યસ્યાનૃચસ્તુ ભુક્તે તસ્ય વિદ્ધિ બ્રહ્મૈવ વિત્તં પુરુષસ્ય કેવલમ્ ।
ધર્મઃ સ્વધાયાં ચરતે દદાતિ ચ સત્યં રસઃ સ્વાદુતમો રસાનામ્ ।
સત્યં શ્રૈષ્ઠ્યં વ્યાહૃતીનાં તથૈવ પ્રજ્ઞાનં સમમં જીવનાનામ્ ॥

બ્રાહ્મણાતિક્રમો નાસ્તિ મૂર્ખો મન્ત્રં વિવર્જયેત્ ।
જ્વલન્તમગ્નિમુત્સૃજ્ય ન હિ ભસ્મનિ હૂયતે ॥

યઃ શતં ચ સહસ્રાણાં સહસ્રં શ્રાદ્ધ આચરેત્ ।
એકસ્માન્મન્ત્રવિત્ પૂતઃ સર્વમર્હતિ બ્રાહ્મણઃ ॥

બ્રાહ્મણાનાં સહસ્રેષુ ભુક્ત્વા તુ નવ સમ ચ ।
ભવન્તિ જ્ઞાયિકે ભૂત્વા ધ્યાયિકે ચ ન સંશયેત્ ॥

કુક્ષૌ તિષ્ઠતિ યસ્યાન્નં વેદાભ્યાસેન જીર્યતે ।
કુલં તારયતે તેષાં દશપૂર્વા દશાપરામ્ ॥

બ્રાહ્મણો દ્વિપદાં વરઃ । ચતુષ્પદાં ગૌરુત્તમા । લોહાનાં કાગ્ચનં
વરમ્ । તિલેષુ તૈલં દધિનીવ સર્પિઃ । યદાપસ્ત્રોતસ્સરણ્યોરિવાગ્નિઃ ।
એવમાત્માત્મનિ જાયતે ॥

સત્યેનૈનં મનસા સાધુ પશ્યતિ સત્યેનૈનં મનસા વાચં નયતિ ॥

પ્રાજ્ઞમુખાશ્ચ સુરા હવ્યં પિતરશ્ચાપ્યુદ્જમુખાઃ ।
પ્રતિગૃહ્ણન્તિ સમ્બાધમગ્નિના બ્રાહ્મણેન ચ ॥

વેદાધ્યાયીતિ યો વિપ્રઃ સતતં બ્રાહ્મણઃ સ્થિતઃ ।
સાચારઃ સાગ્નિહોત્રી ચ સોઽગ્નિર્વૈ કવ્યવાહનઃ ॥

વિકિરં પ્રકિરં દદાદ્વિકિરં હ વૈ પ્રકિરં ભુગ્જીત ।
તૃપ્તિરૂપાણિ દર્શયન્ ॥

પરિશ્રિતે ત્વેવ દદાદદ્ધ્વીકા હિ પિતરઃ સ્મૃતાઃ ।
કવ્યાદાઃ પિતરસ્સર્વે તિલજ્યોતિર્ધૃતપ્રિયાઃ ॥

દેશકાલપાત્રમન્ત્રાષ્ટશૌચેપ્સાઃ કૃષ્ણપક્ષયોત્સવાઃ ॥

ઉચ્છિષ્ટે શિવનિર્માલ્યં વમનં મૃતકર્પટમ્ ।
શ્રાદ્ધે સમ પવિત્રાણિ દૌહિત્રઃ કુતપસ્તિલાઃ ॥

ત્રીણિ શ્રાદ્ધે પવિત્રાણિ દૌહિત્રઃ કુતપસ્તિલાઃ ।
ત્રીણિ ચાત્ર પ્રશંસન્તિ શૌચમક્રોધમત્સરાઃ ॥

દિવસસ્યાષ્ટમે ભાગે યદા મન્દાયતે રવિઃ ।
 સ કાલઃ કુતપો નામ પિતૃણાં દત્તમક્ષયમ્ ॥
 આરભ્ય કુતપે શ્રાઘ્દં કુર્યાદારોહણં બુધઃ ।
 વિધિજ્ઞા વિધિમાસ્થાય રોહિણીં નૈવ લઙ્ઘયેત્ ॥
 રોહિણીં લઙ્ઘયેદ્યસ્તુ જ્ઞાનાદજ્ઞાનતોઽપિ વા ।
 આસુરં તદ્ભવેચ્છ્રાઘ્દં પિતૃણાં નોપતિષ્ઠતે ॥
 યાતુધાનાશ્ચ રક્ષાંસિ પિશાચા અસુરાસ્તથા ।
 એતે હરન્તિ વૈ શ્રાઘ્દં દૈવં યત્ર નિવર્તયેત્ ॥
 રાક્ષસં ભવતિ શ્રાઘ્દં દૈવં યત્ર નિવર્તયેત્ ।
 તત્ર રક્ષાંસિ પૈશાચા ન ચ વિદ્વેષ્ટિ યો જનઃ ॥
 પુરો દેવાઃ પ્રપદ્યન્તે પશ્ચાદૈવં વિસર્જયેત્ ।
 પક્ષૈસ્તુ કુક્કુટો હન્તિ નિકર્ષેણ તુ સૂકર ।
 આગતં ગતયા શ્વાનં ચક્ષુષા વૃષળીપતિઃ ॥
 યસ્ય દેશં ન જાનાતિ નામગોત્રે ત્રિપૂરુષમ્ ।
 કન્યાદાનં પિતૃશ્રાઘ્દં નમસ્કારં ચ વર્જયેત્ ॥
 યસ્ય વેદશ્ચ વેદી ચ વિચ્છિદ્યેતે ત્રિપૂરુષમ્ ।
 સ વૈ દુર્બ્રાહ્મણો નામ સર્વકર્મબહિષ્કૃતઃ ॥
 અષ્ટવર્ષા ભવેત્ કન્યા નવવર્ષા તુ રોહિણી ।
 દશવર્ષા ભવેત્ ગૌરી હ્યત ઊર્ધ્વં રજસ્વલા ॥
 પિતૃગૃહેષુ યા કન્યા રજઃ પશ્યત્યસંસ્કૃતા ।
 સા કન્યા વૃષળી નામ તત્પતિર્વૃષળીપતિઃ ॥
 વૃષળીપતિભુક્તાનિ શ્રાઘ્દાનિ ચ હવીંષિ ચ ।
 પિતરો ન પ્રતિગૃહ્ણન્તિ દાતા સ્વર્ગં ન ગચ્છતિ ॥
 મહિષીત્યુચ્યતે ભાર્યા ભગેનોપાર્જિતં ધનમ્ ।
 તદ્દ્રવ્યમુપજીવન્ યઃ સ વૈ માહિષિકઃ સ્મૃતઃ ॥
 સમર્થ ધનમુદ્દૃત્ય મહાર્થ યઃ પ્રયચ્છતિ ।
 સ વૈ વાર્ધુષિકો નામ બ્રહ્મવાદિષુ ગર્હિતઃ ॥

અગ્રે માહિષિકં દૃષ્ટ્વા મધ્યે તુ વૃષળીપતિમ્ ।
 અન્તે વાર્ધુષિકં દૃષ્ટ્વા નિરાશાઃ પિતરો ગતાઃ
 શ્ચિત્રી કુષ્ઠી તથા ચૈવ કુનખી શ્યાવદન્તકઃ ।
 રોગી હીનાતિરિતાડ્ગઃ કાણઃ પડ્ગુઃ પુનર્ભવઃ ॥
 અવકીર્ણી કુણ્ડગોળાવાયુધી પરદારગઃ ।
 ભૂતકાધ્યાપકઃ ક્લીબઃ કન્યાદૂષ્યભિશસ્તકઃ ॥
 મિત્રમ્રુક્ પિશુનશ્ચૈવ વિક્રથી વેદનિન્દકઃ ।
 માતાપિતૃગુરુત્યાગી કુણ્ડાશી વૃષળાત્મજઃ ॥
 પરપૂર્વાપરસ્તેન શૂદ્રજઃ શ્રાદ્ધકર્મણિ ।
 રજસ્ત્રીસડ્ગમી ચૈવ પરોપદ્રવકારિણઃ ॥
 દેવબ્રાહ્મણાઘાતી ચ તેષાં દ્રવ્યાપહારિણઃ ।
 એતે ગુણા ન વક્તવ્યાઃ શ્રાદ્ધકર્મભહિષ્કૃતાઃ ॥
 ભ્રાતન્વા ભોજયેચ્છ્રાદ્ધં પુત્રં વાડપિ ગુણાન્વિતમ્ ।
 આત્મા ચ વાડપિ ભુજ્જીત ન વિપ્રં વેદવર્જિતમ્ ॥
 તેભ્યઃ શ્રાદ્ધં તુ દત્તં ચેતચ્છ્રાદ્ધં નિષ્કલં ભવેત્ ।
 નિરાશાઃ પિતરસ્તસ્ય યાન્તિ દેવાઃ સહર્ષિભિઃ ॥
 મદમોહેન યઃ શૂદ્ધાં પુત્રમુત્પાદ્યતે દ્વિજઃ ।
 યાવત્તિષ્ઠેત્ સ વૈ ભૂમૌ તાવત્તિષ્ઠેત્ સુદારુણે ॥
 ક્ષીરે વા દધિ વા તૈલં તકમાજ્યં મધૂનિ ચ ।
 એતેષાં વિક્રથી વિપ્રો રૌરવં નરકં વ્રજેત્ ॥
 યાવદુષ્ણં ભવત્યન્નં તાવદ્ભુજ્જીત વાગ્યતઃ ।
 પિતરસ્તાવદશ્રન્તિ યાવન્નોક્તા હવિર્ગુણાઃ ॥
 હવિર્ગુણા ન વક્તવ્યાઃ પિતરો યાવદર્પિતાઃ ।
 તૃપ્તૈસ્તુ પિતૃપિભિઃ પશ્ચાદ્દક્તવ્યં શોભનં હવિઃ ॥
 ય ઇમાં દેવીમિહ વેદ સર્વં
 સર્વેષુ ભૂતેષુ પ્રતિષ્ઠિતાનામ્ ।
 સતી નૈનં પશ્યન્તિ હૃદયં ન શોકાઃ
 ન પુત્રદારાઃ પશુચોદમાહિતમ્ ॥

અપાં રસૌ મધુનસ્સર્પિષશ્ચ ક્ષીરસ્ય ચાન્નસ્ય ચ સંસ્થિતસ્ય ।
એતે રસાનાં સરસેન શ્રાહ્યં પ્રાપ્નુવન્તિ વાગ્યતાનાં સંયુતાનામ્ ॥

ઉદેહિ સૂર્યં વરં વૃણીષ્વેતિ રાજોવાચ પગ્ચેમાનિ રત્નાનિ
ગૌર્મેડજસ્રં દુહ્યતિ । હવિર્મેડજસ્રં વિલૃહતિ । ત્વિષિર્મેડજસ્રં
પિનષ્ટિ । રથો મે સર્વાન્ સમુદ્રાન્ સંયાતિ । આદિત્યવર્ણો ઇમે
મણિકુણ્ડલે ઇતિ । અથો હ્યેવમેવૈષામેકં વૃણીષ્વેતિ । બ્રાહ્મણ
ઉવાચ । યાવત્સમ્પૃચ્છસીતિ ભાર્યા સમપૃચ્છત્ । હવિર્ગૃહાણોતિ
ભાર્યોવાચ । પુત્રં સમપૃચ્છત્ । રથં ગૃહાણોતિ પુત્ર ઉવાચ ।
કન્યાં સમપૃચ્છત્ । મણિકુણ્ડલે ઇતિ કન્યોવાચ । દાસીં સમપૃચ્છત્ ।
દૃષદં ગૃહાણોતિ દાસ્યુવાચ । અનુપેત્યોવાચ હવિર્ભાર્યા રથં
પુત્રઃ કન્યા મણિકુણ્ડલે દ્રાસી દૃષદમિચ્છતિ
ગામહં શિબિસમમે ઇતિ । સર્વાણ્યેવમેવૈનં દદામીતિ હોવાચ
વૃગદર્વસ્તદિદમિતિહાસો બ્રહ્માદિત્યઃ પુરોગાય । પુરોગઃ કાશ્યપાય ।
કાશ્યપો ભરદ્વાજાય । ભરદ્વાજઃ બહુભિઃ અનેકમહારાજાય ।
તતઃ પ્રચ્ય.... ... ધનપતેર્દ્વિજઃ બ્રાહ્મણકુલે
જાતસ્મ..... ભવતિ ॥

સમજન્મકૃતાત્પાપાન્મુચ્યતે યસ્તુ પર્વભિઃ ।
કન્યાગતે યદા સૂર્યે તિષ્ઠન્તિ પિતરો ગૃહે ॥
દિને દિને ગયાતુલ્યં ભરણ્યાં ગયપગ્ચકે ।
દશતુલ્યં વ્યતીપાતે પક્ષમધ્યે તુ વિંશતિઃ ॥
દ્વાદશ્યાં શતમિત્યાહુરમાવાસ્થ્યાં સહસ્રકમ્ ।
આશ્વયુક્કણ્ડલપક્ષસ્ય દ્વિતીયામયુતં ફલમ્ ॥
અન્નેન વાડથવા યેન શાકમૂલફલેન વા ।
તસ્માત્ સર્વપ્રયત્નેન કુર્યાચ્છ્રાહ્યં મહાલયમ્ ॥
શૂન્યા પ્રેતપુરી તત્ર યાવદ્વૃશ્ચિકદર્શનાત્ ।
વૃશ્ચિકા દર્શનં યાન્તિ નિરાશાઃ પિતરો ગતાઃ ॥
તતઃ સ્વભવનં યાન્તિ શાપં દત્વા સુદારુણમ્ ।
અહોવન્નવાચ્યમિતિ કેચિત્ પિતરો વદન્તિ ॥
અપુત્રાશ્ચૈવાપશવો લોકે સન્તિ ચ નિન્દિતાઃ ।

રૌરવે નરકે ઘોરે યાવદાભૂતસમ્પલવાત્ ॥

એષ્ટવ્યા બહવઃ પુત્રા યદ્દેકોઽપિ ગયાં વ્રજેત્ ।

યજેત વાઙ્શ્વમેઘં વા લીલં વા વૃષમુત્સુજેત્ ॥

શ્વેતઃ ખુરવિષાણાભ્યાં મુખે પુચ્છે ચ પાણ્ડુરમ્ ।

રોહિતો યસ્તુ વર્ણેન સ લીલો વૃષ ઉચ્યતે ॥

ગૌરીં વા વરયેત્ કન્યા ચરેદ્વા શ્રવણે... ન્તિ જપતિ ॥

અથ સંહિતાયાં કૃલમવાપ્રોતીત્યાહ ભગવાન્ બ્રહ્મા । અષ્ટૌ બ્રાહ્મણાન્

સમ્યક્ ગ્રાહયન્મેઘાવી ભવેત્ । વર્ષશતં ચ જીવેત્ । ષડ્ગં ચ

વેદમવાપ્નુયાત્ ॥

વૃદ્ધો વસૂનિ પુરોવાચ પુત્રેભ્યઃ પરમં નિધિમ્ ।

એતદ્ધો ધનમાર્યાણાં મન્ત્રાશ્ચૈવ વ્રતાનિ ચ ॥

નમો નમશ્ચ મન્ત્રાશ્ચ વ્રતાનિ ચ નમો નમઃ ।

એતત્ સકલં બ્રહ્મપ્રણવસ્તુતિઃ કાણ્વશાખે પારથેતિ ॥

ઇતિ ઇતિહાસોપનિષત્ સમ્પૂર્ણા ।

શ્રાદ્ધકાલે વિશ્વેણ પિતૃણાં દત્તમક્ષયમ્ ।

મનોજીવ આયમાનોઆયા તરત્પરમ્ ॥

દિવં સુપર્ણાં ગત્વાયા સોમં વ મહત્ ।

સુપર્ણાંઽસિ ગરુત્માન્ દિવં ગચ્છ સુવઃ પત ॥

યસ્તિલજ્યોતિસ્ત્રિંશત્ વૃષાદર્વિસુવઃ પત ॥

Proofread by Sunder Hattangadi

itihAsopaniShat

pdf was typeset on March 3, 2025

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

